YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

8 päivänä tammikuuta 2002 *

Asiassa C-428/99,

jonka College van Beroep voor het bedrijfsleven (Alankomaat) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

H. van den Bor BV

vastaan

Voedselvoorzieningsin- en verkoopbureau

ennakkoratkaisun jäsenvaltioiden toimivallasta maksaa nautaeläinten kasvattajille korvaus ja vahvistaa maksettavan korvauksen määrä naudan spongiformisen enkefalopatian (BSE) vuoden 1996 maaliskuussa aiheuttaman kriisin yhteydessä määrättyjen brittiläisten vasikoiden teurastusten perusteella ja poikkeuksellisten tukitoimenpiteiden käyttöönottamisesta Belgian, Ranskan ja Alankomaiden naudanlihamarkkinoilla 19 päivänä huhtikuuta 1996 annetun komission asetuksen (EY) N:o 717/96 (EYVL L 99, s. 16), sellaisena kuin se on muutettuna komission 7.5.1996 antamalla asetuksella N:o 841/96 (EYVL L 114, s. 18), tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Jann sekä tuomarit D. A. O. Edward, A. La Pergola, L. Sevón (esittelevä tuomari) ja M. Wathelet,

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään M. A. Fierstra,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään G. Berscheid ja C. van der Hauwaert,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Alankomaiden hallituksen, asiamiehenään J. G. van Bakel, ja komission, asiamiehinään G. Berscheid ja T. van Rijn, 4.10.2001 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 29.11.2001 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 College van Beroep voor het bedrijfsleven on 27.10.1999 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 8.11.1999, esittänyt EY 234 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä jäsenvaltioiden toimivallasta maksaa nautaeläinten kasvattajille korvaus ja vahvistaa maksettavan korvauksen määrä naudan spongiformisen enkefalopatian (jäljempänä BSE) vuoden 1996 maaliskuussa aiheuttaman kriisin yhteydessä määrättyjen brittiläisten vasikoiden teurastusten perusteella ja poikkeuksellisten tukitoimenpiteiden käyttöönottamisesta Belgian, Ranskan ja Alankomaiden naudanlihamarkkinoilla 19 päivänä huhtikuuta 1996 annetun komission asetuksen (EY) N:o 717/96 (EYVL L 99, s. 16), sellaisena kuin se on muutettuna komission 7.5.1996 antamalla asetuksella N:o 841/96 (EYVL L 114, s. 18; jäljempänä asetus N:o 717/96, sellaisena kuin se on muutettuna), tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat H. van den Bor BV (jäljempänä Van den Bor) ja Voedselvoorzieningsin- en verkoopbureau (elintarvikkeiden osto- ja myyntivirasto; jäljempänä VVB) ja joka koskee Van den Borille maksettavan korvauksen määrän vahvistamista vahingosta, joka aiheutui velvollisuudesta teurastuttaa brittiläisiä vasikoita.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 EY:n perustamissopimuksen 92 artiklassa (josta on muutettuna tullut EY 87 artikla) määrätään seuraavaa:

"1. Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

2. Yhteismarkkinoille soveltuu:

— —

b) tuki luonnonmullistusten tai muiden poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttaman vahingon korvaamiseksi;

— —

3. Yhteismarkkinoille soveltuvana voidaan pitää:

— —

c) tukea tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä yhteisössä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla, — —

— — ."

4 EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa (josta on tullut EY 88 artiklan 3 kohta) määrätään seuraavaa:

"Komissiolle on annettava tieto tuen myöntämistä tai muuttamista koskevasta suunnitelmasta niin ajoissa, että se voi esittää huomautuksensa. Jos komissio katsoo, että tällainen suunnitelma ei 92 artiklan mukaan sovellu yhteismarkkinoille, se aloittaa 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn viipymättä. Jäsenvaltio, jota asia koskee, ei saa toteuttaa ehdottamiaan toimenpiteitä ennen kuin menettelyssä on annettu lopullinen päätös."

5 Naudanliha-alan yhteisestä markkinajärjestelystä 27 päivänä kesäkuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 805/68 (EYVL L 148, s. 24), sellaisena

kuin se on muutettuna 13.10.1995 annetulla komission asetuksella N:o 2417/95 (EYVL L 248, s. 39; jäljempänä asetus N:o 805/68), johdanto-osan 15. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

"Tiettyjen tukien myöntäminen vaarantaa yhteisten hintojen järjestelmään perustuvien yhtenäismarkkinoiden toteuttamisen; tämän vuoksi naudanlihaalalla olisi voitava soveltaa niitä perustamissopimuksen määräyksiä, jotka mahdollistavat jäsenvaltioiden myöntämien tukien arvioimisen ja yhteismarkkinoiden kanssa ristiriidassa olevien tukien kieltämisen."

6 Asetuksen N:o 805/68 23 artiklassa, sellaisena kuin se on muutettuna maatalouden eri aloilla tiettyjen terveyteen liittyvien ongelmien vuoksi toteutettavista erityistoimenpiteistä 15 päivänä kesäkuuta 1971 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 1261/71 (EYVL L 132, s. 1), säädetään seuraavaa:

"Eläintautien leviämisen estämiseksi tarkoitetuista toimenpiteistä aiheutuvien mahdollisten vapaan liikkuvuuden rajoitusten huomioon ottamiseksi voidaan kyseisten rajoitusten kohteena olevien markkinoiden tukemiseksi toteuttaa poikkeustoimenpiteitä 27 artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen. Nämä toimenpiteet voidaan toteuttaa ainoastaan niin laajoina ja niin pitkäksi aikaa kuin on ehdottomasti tarpeen kyseisten markkinoiden tukemiseksi."

7 Asetuksen N:o 805/68 24 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, perustamissopimuksen 92, 93 ja 94 [artiklaa] sovelletaan 1 artiklassa tarkoitettujen tuotteiden tuotantoon ja kauppaan."

8 Eläintaudeista ilmoittamisesta yhteisössä 21 päivänä joulukuuta 1982 annetun neuvoston direktiivin 82/894/ETY (EYVL L 378, s. 58), sellaisena kuin se on muutettuna 6.3.1990 tehdyllä komission päätöksellä 90/134/ETY (EYVL L 76, s. 23; jäljempänä direktiivi 82/894/ETY) 1 artiklassa säädetään, että kyseinen direktiivi koskee jonkin sen liitteessä I luetellun taudin ilmaantumisesta ilmoittamista. Liitteessä mainitaan muun muassa BSE.

9 Eläinlääkärin- ja kotieläinjalostustarkastuksista yhteisön sisäisessä tiettyjen elävien eläinten ja tuotteiden kaupassa 26 päivänä kesäkuuta 1990 annetun neuvoston direktiivin 90/425/ETY (EYVL L 224, s. 29), sellaisena kuin se on muutettuna eläinten terveyttä ja kansanterveyttä koskevista vaatimuksista sellaisten tuotteiden yhteisön sisäisessä kaupassa ja yhteisöön tuonnissa, joita eivät koske direktiivin 89/662/ETY ja, taudinaiheuttajien osalta, direktiivin 90/425/ETY liitteessä A olevassa I luvussa mainittujen erityisten yhteisön säädösten kyseiset vaatimukset, 17 päivänä joulukuuta 1992 annetulla neuvoston direktiivillä 92/118/ETY (EYVL 1993, L 62, s. 49; jäljempänä direktiivi 90/425/ETY), 8 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Jos jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset näyttävät toteen lähetyksen määräpaikassa tai kuljetuksen aikana suoritetussa tarkastuksessa:

a) direktiivissä 82/894/ETY — — , sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna komission päätöksellä 90/134/ETY — — , tarkoitettujen taudinaiheuttajien esiintymisen, zoonoosin tai taudin tai minkä tahansa muun seikan, joka todennäköisesti on vakava vaara eläimille tai ihmisille, taikka tuotteiden tulevan epitsoottisen eläintaudin saastuttamalta alueelta, viranomaisten on määrättävä eläin tai eläinlähetys asetettavaksi karanteeniin lähimmälle karanteeniasemalle tai teurastettavaksi tai tuhottavaksi.

Edellä ensimmäisessä kohdassa säädettyihin toimenpiteisiin liittyvistä kuluista vastaa lähettäjä tai hänen edustajansa tai tuotteista tai eläimistä vastaava henkilö.

Määrävaltiona olevan jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten on ilmoitettava välittömästi kirjallisesti sopivimmalla tavalla muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille ja komissiolle saaduista tuloksista, tehdyistä päätöksistä ja näiden päätösten perusteista.

Jäljempänä 10 artiklassa säädettyjä suojatoimenpiteitä voidaan soveltaa.

— — "

10 Direktiivin 90/425/ETY 10 artiklan 1 ja 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

"1. Kunkin jäsenvaltion on välittömästi ilmoitettava muille jäsenvaltioille ja komissiolle direktiivissä 82/894/ETY tarkoitettujen tautien esiintymisen lisäksi zoonoosien, sellaisten tautien tai muiden syiden, jotka ovat vakava vaara eläinten tai ihmisten terveydelle, esiintymisestä alueellaan.

Lähettävän jäsenvaltion on välittömästi pantava täytäntöön yhteisön säännöstössä edellytetyt toimenpiteet taudin torjumiseksi tai ehkäisemiseksi, erityisesti tässä säännöstössä edellytettyjen puskurivyöhykkeiden määrittäminen, tai otettava käyttöön muut mahdolliset toimenpiteet, joita se pitää sopivina.

Määrävaltiona tai kauttakulkualueena oleva jäsenvaltio, joka on 5 artiklassa tarkoitetun tarkastuksen aikana todennut yhden tai useamman ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetun taudin esiintymisen, voi tarvittaessa toteuttaa yhteisön säännöstössä edellytetyt ehkäisytoimenpiteet eläinten karanteeniin asettaminen mukaan lukien.

Määrävaltiona oleva jäsenvaltio voi ennen 4 [kohdan] mukaisten toimenpiteiden toteuttamista vakavien ihmisten tai eläinten terveyttä koskevien seikkojen vuoksi toteuttaa väliaikaiset varotoimenpiteet kyseisten tilojen, keskusten tai laitosten osalta tai, kun kyseessä on epitsoottinen eläintauti, yhteisön määräyksissä edellytetyn puskurivyöhykkeen osalta.

Toimenpiteistä, jotka jäsenvaltiot ovat toteuttaneet, on annettava viipymättä tieto komissiolle ja muille jäsenvaltioille.

— —

4. Komissio tarkastelee kaikissa tapauksissa tilannetta uudestaan mahdollisimman pian pysyvässä eläinlääkintäkomiteassa. Se hyväksyy tarvittavat toimenpiteet 1 artiklassa mainittujen eläinten ja tuotteiden osalta ja tilanteen vaatiessa, näistä eläimistä peräisin olevien tuotteiden osalta, 17 artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen. Komissio seuraa tilannetta ja muuttaa tehtyjä päätöksiä tai kumoaa ne samaa menettelyä noudattaen tilanteen kehittymisen mukaisesti."

11 Tietyistä BSE:hen liittyvistä kiireellisistä suojatoimenpiteistä 27 päivänä maaliskuuta 1996 tekemänsä päätöksen 96/239/EY (EYVL L 78, s. 47) jälkeen komissio antoi asetuksen N:o 717/96.

12 Tässä asetuksessa todetaan, että se perustuu asetukseen N:o 805/68 ja erityisesti sen 23 artiklaan.

13 Asetuksen N:o 717/96 7 artiklassa säädetään, että se tulee voimaan sinä päivänä, jolloin se julkaistaan Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä, ja että sitä sovelletaan 11.4.1996 lähtien.

14 Asetuksen N:o 717/96 ensimmäisen perustelukappaleen mukaan mahdollisuus, että Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneessä kuningaskunnassa syntyneet vasikat, joita on kuljetettu muihin jäsenvaltioihin lihotusta varten ennen vientikiellon käyttöönottamista, voivat joutua ihmisten tai eläinten ravintoketjuun, on johtanut kuluttajien lihaa koskevan luottamuksen horjumiseen ja markkinoiden häiriöihin Belgiassa, Ranskassa ja Alankomaissa. Samassa perustelukappaleessa todetaan, että tämän vuoksi on tarpeen toteuttaa erityisiä toimenpiteitä näiden markkinoiden tukemiseksi.

15 Asetuksen N:o 717/96 1 artiklan 1 kohdassa, sellaisena kuin se oli alkuperäisessä muodossaan, säädettiin seuraavaa:

"Belgian, Ranskan ja Alankomaiden toimivaltaisilla viranomaisilla on lupa ostaa 20 päivänä maaliskuuta 1996 enintään 6 kuukauden ikäisiä nautaeläimiä, jotka ovat tuona päivänä Belgian, Ranskan tai Alankomaiden alueella sijaitsevalla tilalla ja joiden osalta tuottaja pystyy todistamaan, että eläin on syntynyt Yhdistyneessä kuningaskunnassa."

16 Tämä säännös korvattiin asetuksella N:o 841/96, ja muutos tuli voimaan sinä päivänä, josta lähtien asetusta N:o 717/96 sovellettiin. Asetuksen N:o 717/96, sellaisena kuin se on muutettuna, 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Belgian, Ranskan ja Alankomaiden toimivaltaisilla viranomaisilla on lupa ostaa 1 päivänä syyskuuta 1995 tai sen jälkeen syntyneitä nautaeläimiä, jotka ovat 20 päivänä maaliskuuta 1996 Belgian, Ranskan tai Alankomaiden alueella sijaitsevalla tilalla ja joiden osalta eläimet esittelevä tuottaja pystyy todistamaan eläinten syntyneen Yhdistyneessä kuningaskunnassa."

17 Asetuksen N:o 717/96, sellaisena kuin se on muutettuna, 2 artiklan 1 kohdan mukaan hinta, jonka asianomaisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen maksaa kyseisen asetuksen 1 artiklan nojalla ostamastaan eläimestä, on 2,8 ecua kilogrammalta elopainoa. Asetuksen 2 artiklan 2 kohdan mukaan yhteisö rahoittaa 70 prosenttia jäsenvaltion maksamasta ostetun, kyseisen asetuksen 1 artiklan säännösten mukaisesti hävitetyn eläimen ostohinnasta.

18 Asetuksen N:o 717/96, sellaisena kuin se on muutettuna, 6 artiklassa säädetään, että "tämän asetuksen mukaisesti toteutetut toimenpiteet katsotaan asetuksen N:o 729/70 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuiksi interventiotoimenpiteiksi".

Kansallinen lainsäädäntö

19 Sen jälkeen, kun oli saatu tietoa mahdollisesta yhteydestä BSE:n ja ihmisiä koskevan Creutzfeldt-Jakobin taudin välillä ja kun Yhdistyneessä kuningaskunnassa oli puhjennut BSE-kriisi, Alankomaiden kuningaskunta toteutti 23.3.1996 läh-

tien tiukempia toimenpiteitä Yhdistyneestä kuningaskunnasta peräisin olevien nautaeläinten, naudanlihan ja muiden nautaeläinperäisten tuotteiden osalta. Se määräsi muun muassa, että asianomaisia nautaeläimiä ei saanut siirtää.

20 Maatalous-, luonnonvarojen hallinta- ja kalastusministerin yhdessä kansanterveydestä, hyvinvoinnista ja urheilusta vastaavan valtiosihteerin kanssa 3.4.1996 antamassa asetuksessa säädettiin muun muassa Yhdistyneestä kuningaskunnasta tuotujen vasikoiden teurastamisesta.

21 Regeling tegemoetkoming schade kalvereigenaren BSE 1996 (vasikanomistajien kärsimien tappioiden korvaamisesta annettu vuoden 1996 BSE-asetus; jäljempänä korvausasetus) annettiin myös 3.4.1996 ja se tuli voimaan 9.4.1996. Sen 4 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Vahingonkorvauksen määrä vastaa vasikan kaupallista arvoa ennen sen kuljettamista pois vasikoiden kasvatustilalta."

22 Korvausasetuksen mukaan asiantuntija määritti asianomaisten vasikoiden arvon.

23 Korvausasetuksen 4 §:ää muutettiin 16.4.1996 annetulla asetuksella, ja se kuului 17.4.1996 lähtien seuraavasti:

"Korvauksen määrä vastaa vasikoiden kaupallista arvoa ennen niiden kuljettamista pois vasikoiden kasvatustilalta. Heti, kun korvauksen määrästä on

säädetty yhteisön säännöksillä, korvaus on kuitenkin tämän määrän mukainen."

24 Maatalous-, luonnonvarojen hallinta- ja kalastusministeri muutti korvausasetusta uudelleen 26.4.1996, ja sitä piti soveltaa taannehtivasti asetuksen N:o 717/96 voimaantulosta, eli 11.4.1996 lähtien. Näin muutetun asetuksen nimi on Regeling vergoeding kalvereigenaren BSE 1996 (vasikanomistajille maksettavasta korvauksesta annettu vuoden 1996 BSE-asetus) ja sen 4 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Korvauksen määrä on 2,8 ecua kilogrammalta elopainoa ja se lasketaan poikkeuksellisten tukitoimenpiteiden käyttöönottamisesta Belgian, Ranskan ja Alankomaiden naudanlihamarkkinoilla annetun Euroopan yhteisöjen komission asetuksen (EY) N:o 717/96 (EYVL L 99) 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti."

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

25 Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vleesin (karjasta ja lihasta vastaava valvontavirasto) aluejohtajan 19.4.1996 antaman selvityksen (jäljempänä selvitys) mukaan Van den Borin omistamien, teurastettaviksi määrättyjen vasikoiden arvo oli 619 001,25 Alankomaiden guldenia (NLG). Selvityksen olivat allekirjoittaneet arvioinnista vastannut asiantuntija ja Van den Borin edustaja.

26 VVB lähetti 4.6.1996 Van den Borille ostovahvistuksen. Tässä asiakirjassa se vahvisti, että se oli 25.4.1996 kuljettanut pois 554 vasikkaa, joiden elopaino oli 96 020 kilogrammaa ja joista maksettaisiin 5,99 NLG:n suuruinen korvaus kilogrammalta elopainoa ilman arvonlisäveroa.

27 Van den Bor valitti palauttamallaan ostovahvistuksen liitteenä olleella lomakkeella näin vahvistetusta korvauksesta.

28 VVB hylkäsi 3.2.1997 tekemällään päätöksellä Van den Borin tekemän valituksen, joka koski 4.6.1996 vahvistetun korvauksen määrää. Se totesi päätöksessään muun muassa seuraavaa:

— selvityksen laatimishetkellä korvausjärjestelmää oli jo muutettu

— korvaus oli voimassa olevan lainsäädännön mukainen, koska se ei perustunut asiantuntijan määrittämään arvoon, vaan kilogrammojen määrään elopainolta kerrottuna elopainokilolle vahvistetulla hinnalla, joka on 2,8 ecua eli 5,99 NLG

— selvityksellä ei enää muutettujen yhteisön ja kansallisten säännösten vuoksi ollut merkitystä.

29 Van den Bor nosti College van Beroep voor het bedrijfslevenissä kanteen VVB:n 3.2.1997 tekemän päätöksen kumoamiseksi.

30 Kansallinen tuomioistuin päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Oliko maatalous-, luonnonvarojen hallinta- ja kalastusministerillä oikeus odotettaessa yhteisön asiaa koskevien sääntöjen vahvistamista antaa kansallisia säännöksiä, joiden mukaisesti oli mahdollista maksaa korvaus brittiläisten vasikoiden teurastamisesta asianomaiselle henkilölle aiheutuneesta vahingosta, kuten edellä mainitun ministerin 3.4.1996 antamissa asetuksissa säädetään?

2) Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on kieltävä, onko yhteisön oikeuden vastaista suojata perusteltua luottamusta, joka on syntynyt edellä mainittujen kansallisten säännösten nojalla tehdyn sellaisen päätöksen perusteella, jonka mukaan tietyn suuruinen korvaus maksetaan, kun tätä perusteltua luottamusta olisi pidettävä oikeutettuna, jos asiassa sovellettaisiin ainoastaan kansallista oikeutta?

3) Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on myöntävä, onko yhteisön oikeuden ja erityisesti asetuksen N:o 717/96 vastaista vahvistaa asianomaiselle toimijalle maksettava korvaus edellä mainittujen kansallisten säännösten mukaisesti?"

Ensimmäinen kysymys

31 Ensimmäisellä kysymyksellään College van Beroep voor het bedrijfsleven haluaa selvittää, onko naudanliha-alan yhteiseen maatalouspolitiikkaan sovellettavia yhteisön säännöksiä tulkittava siten, että sen jälkeen, kun oli saatu tietoa mahdollisesta yhteydestä BSE:n ja ihmisiä koskevan Creutzfeldt-Jakobin taudin

välillä ja kun Yhdistyneessä kuningaskunnassa oli puhjennut BSE-kriisi, jäsenvaltiolla oli oikeus määrätä Yhdistyneestä kuningaskunnasta tulleiden ja alueellaan olevien nuorten nautaeläinten teurastamisesta ja säätää korvauksesta niille kasvattajille, joille aiheutui vahinkoa kyseisestä toimenpiteestä.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

32 Alankomaiden hallitus katsoo, että Alankomaiden kuningaskunnalla oli oikeus direktiivin 90/425/ETY 10 artiklan perusteella antaa kaikki pääasiassa kyseessä olevat kansalliset säännökset, korvauksiin liittyvät säännökset mukaan lukien. Tämä oli välttämätöntä siksi, että kasvattajat eivät yrittäisi välttää velvollisuutta teurastuttaa eläimensä. Hallitus toteaa, että korvaukseen liittyvistä säännöksistä ilmoitettiin komissiolle 9.4.1996 päivätyllä kirjeellä ja että se päätteli siitä, että komissio ei ottanut kantaa asiaan, että tällä ei ollut huomauttamista ostosääntöihin eikä niiden sisältöön sellaisina kuin ne olivat ennen asetuksen N:o 717/96 antamista.

33 Komissio sitä vastoin väittää, että Alankomaiden viranomaisilla ei ollut toimivaltaa päättää komission kansalliseksi interventiotoimenpiteeksi luokittelemasta toimenpiteestä, jolla pyrittiin tukemaan kansallisten naudanlihamarkkinoiden hintatasoa myöntämällä hollantilaisille vasikanomistajille taloudellista tukea. Mahdollisuus toteuttaa tällainen toimenpide kuuluu komission erityiseen toimivaltaan asetuksen N:o 805/68 23 artiklan nojalla.

34 Komissio huomauttaa myös, että kyseisen asetuksen 24 artiklan mukaan valtiontukea koskevat säännökset ovat lähtökohtaisesti sovellettavissa naudanlihaalalla. Vasikanomistajille 16.4.1996 muutetun korvausasetuksen nojalla maksettavia määriä on pidettävä perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontukena. Koska kyseistä kansallista säännöstä ei ilmoitettu

komissiolle perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti, sitä on yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti pidettävä pätemättömänä.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

35 Aluksi on todettava, että silloin kun tietyllä alalla on annettu asetus yhteisestä markkinajärjestelystä, jäsenvaltioilla on velvollisuus pidättyä sellaisten toimien antamisesta, jotka saattaisivat poiketa markkinajärjestelystä tai olla sen vastaisia. Yhteisen markkinajärjestelyn vastaisia ovat myös sellaiset säännökset, jotka haittaavat järjestelyn toimintaa, vaikka kyseistä alaa ei olisikaan säännelty tyhjentävästi yhteisellä markkinajärjestelyllä (asia C-1/96, Compassion in World Farming, tuomio 19.3.1998, Kok. 1998, s. I-1251, 41 kohta).

36 Vasikat kuuluvat naudanliha-alaan, jonka yhteisestä markkinajärjestelystä säädetään asetuksella N:o 805/68. Direktiivin 90/425/ETY 1 artiklan ja sen liitteen A mukaisesti vasikat kuuluvat tämän direktiivin soveltamisalaan.

37 Kyseisen direktiivin 8 artiklan 1 kohdan a alakohdassa sallitaan se, että eläviä eläimiä sisältävän lähetyksen määrävaltiona olevan jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset määräävät muun muassa eläimen teurastuksesta, kun ne näyttävät toteen direktiivin 82/894/ETY nojalla ilmoitettaviksi edellytettyjen taudinaiheuttajien esiintymisen, zoonoosin tai taudin tai minkä tahansa muun seikan, joka todennäköisesti on vakava vaara eläimille tai ihmisille.

38 Tätä säännöstä on tulkittava ottaen huomioon sen tarkoitus, joka on eläinten ja ihmisten terveyden suojelun varmistaminen ja tieteellisen tiedon kehittymisen takaaminen.

39 Tältä osin on todettava, että yhteisöjen tuomioistuin hyväksyi asiassa C-180/96 R, Yhdistynyt kuningaskunta vastaan komissio, 12.7.1996 antamassaan määräyksessä (Kok. 1996, s. I-3903) Yhdistyneestä kuningaskunnasta peräisin olevien nautaeläinten vuoden 1996 maaliskuussa toteutetun vientikiellon direktiivin 90/425/ETY 10 artiklassa tarkoitettuna suojatoimenpiteenä. Yhteisöjen tuomioistuin otti huomioon määräyksen 8 kohdassa ja 67—72 kohdassa Yhdistyneessä kuningaskunnassa esiintyneiden BSE-tapausten määrän, useiden vuosien pituisen itämisajan, jonka kuluessa BSE:tä ei voida havaita, vallinneen tieteellisen epävarmuuden taudin tarttumistavoista ja sen, ettei eläimiä voitu jäljittää Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

40 Nämä huomioon otetut seikat tarkoittavat myös sitä, että jäsenvaltioilla oli kyseisenä aikana oikeus määrätä Yhdistyneestä kuningaskunnasta tulleiden ja alueellaan olevien vasikoiden teurastamisesta direktiivin 90/425/ETY 8 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti.

41 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 29—35 kohdassa esittänyt, se, että jäsenvaltioilla oli toimivalta määrätä eläinten teurastamisesta, merkitsee sitä, että niillä oli myös toimivalta huolehtia korvauksen maksamisesta niille kasvattajille, joille tämä toimenpide aiheutti vahinkoa, koska saattoi olla vakavia perusteita olettaa, että kasvattajat voisivat oikeudenmukaisen korvauksen puuttuessa salata omistamiensa eläinten alkuperän välttääkseen näiden teurastamisen ja tästä aiheutuvan taloudellisen tappion.

42 Asetuksen N:o 805/68 23 artiklassa säädetty yhteisön toimivalta toteuttaa poikkeustoimenpiteitä asianomaisten markkinoiden tukemiseksi ei vaikuta jäsenvaltioiden mainittuun toimivaltaan myöntää kasvattajille korvauksia. Jos yhteisö toteuttaa tällaisia toimenpiteitä, jäsenvaltioiden on tarvittaessa muutettava toteuttamaansa toimenpidettä, jotta tämä ei vaikuta yhteisen markkinajärjestelyn moitteettomaan toimintaan.

43 Pääasiassa kyseessä olevissa Alankomaiden säännöksissä vahvistettu valtion varoista myönnettävä korvaus on tosin sellainen, että sillä suositaan korvauksen saavia yrityksiä, koska nämä eivät sen vuoksi kärsi muuten väistämätöntä tappiota, ja näin ollen korvaus voi myös vääristää kilpailua.

44 Korvaukseen ei kuitenkaan pitäisi soveltaa naudanliha-alan valtiontukia koskevaa periaatteellista kieltoa, josta säädetään asetuksen N:o 805/68 24 artiklassa, eikä tätä vastaavaa perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa määrättyä ennakkoilmoitusvelvollisuutta, koska korvaus on ainoastaan liitännäinen sellaiseen toimenpiteeseen nähden, jolla määrätään eläinten teurastamisesta ja joka on toteutettu direktiivin 90/425/ETY 8 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti.

45 Tässä yhteydessä on muistettava, että kyseisen direktiivin 8 artiklan 1 kohdan a alakohdan kolmannen alakohdan mukaisesti asianomaisen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten on ilmoitettava välittömästi kirjallisesti sopivimmalla tavalla muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille ja komissiolle saaduista tuloksista, tehdyistä päätöksistä ja näiden päätösten perusteista.

46 Edellä mainitun ilmoituksen on oltava sellainen, että komissio pystyy varmistamaan kansallisen korvaustoimenpiteen yhteensoveltuvuuden kyseisen alan yhteiseen markkinajärjestelyyn liittyvien säännösten ja valtiontukiin sovellettavien säännösten kanssa. Tarkastelu mahdollistaa sen, että komissio pystyy tarvittaessa löytämään asianmukaisen ratkaisun yhdessä sen jäsenvaltion kanssa, jota asia koskee.

47 Komission ja jäsenvaltion on tällaisessa tilanteessa oltava vaikeuksien voittamiseksi vilpittömässä mielessä yhteistyössä erityisesti perustamissopimuksen 5 artiklan (josta on tullut EY 10 artikla) määräysten taustalla olevan säännön perusteella, jonka mukaan jäsenvaltioilla ja yhteisön toimielimillä on vastavuoroinen lojaalin yhteistyön velvollisuus, noudattaen kuitenkin samalla perusta-

missopimusta ja muita, muun muassa kyseisen alan yhteiseen markkinajärjestelyyn liittyviä säännöksiä ja valtiontukia koskevia yhteisön säännöksiä.

48 Alankomaiden hallituksen toimittamista asiakirjoista käy tältä osin ilmi, että Alankomaiden pysyvä edustusto Euroopan unionissa ilmoitti komissiolle pääasiassa kyseessä olevien teurastus- ja korvaustoimenpiteiden toteuttamisesta 15.4.1996 päivätyllä kirjeellä, joka lähetettiin Alankomaiden maatalous-, luonnonvarojen hallinta- ja kalastusministeriön 9.4.1996 tekemän pyynnön perusteella. Vaikka se, että asiasta ei ilmoitettu välittömästi, on vastoin jäsenvaltiolle direktiivin 90/425/ETY 8 artiklan 1 kohdan a alakohdan kolmannessa alakohdassa asetettuja velvoitteita, on kuitenkin todettava, että tämä viive ei vaikuta jäsenvaltion toimivaltaan toteuttaa asianomaisia toimenpiteitä.

49 Ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että naudanliha-alan yhteiseen maatalouspolitiikkaan sovellettavia yhteisön säännöksiä on tulkittava siten, että sen jälkeen, kun oli saatu tietoa mahdollisesta yhteydestä BSE:n ja ihmisiä koskevan Creutzfeldt-Jakobin taudin välillä ja kun Yhdistyneessä kuningaskunnassa oli puhjennut BSE-kriisi, jäsenvaltiolla oli direktiivin 90/425/ETY 8 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti oikeus

— määrätä Yhdistyneestä kuningaskunnasta tulleiden ja alueellaan olevien nuorten nautaeläinten teurastamisesta ja

— toteuttaa eläinten teurastustoimenpiteeseen liittyvä korvaustoimenpide, koska saattoi olla vakavia perusteita olettaa, että kasvattajat voisivat oikeudenmukaisen korvauksen puuttuessa salata omistamiensa eläinten alkuperän välttääkseen näiden teurastamisen ja tästä aiheutuvan taloudellisen tappion.

Toinen kysymys

50 Koska ensimmäiseen kysymykseen on vastattu myöntävästi, ei ole tarpeen vastata toiseen kysymykseen.

Kolmas kysymys

51 Kolmannella kysymyksellään, joka esitetään siinä tapauksessa, että jäsenvaltiolla oli ensimmäiseen kysymykseen annetun vastauksen perusteella toimivalta toteuttaa korvaustoimenpiteitä, College van Beroep voor het bedrijfsleven kysyy, onko yhteisön oikeuden ja erityisesti asetuksen N:o 717/96, sellaisena kuin se on muutettuna, vastaista, että kasvattajille maksettavan korvauksen suuruus vahvistetaan kansallisten säännösten mukaisesti.

52 Tältä osin on todettava, että asetuksen N:o 805/68 23 artiklan perusteella annetulla asetuksella N:o 717/96, sellaisena kuin se on muutettuna, määritetään yhteisön osuus Yhdistyneestä kuningaskunnasta tulleiden, tiettyjen edellytysten mukaisesti ostettujen ja hävitettyjen vasikoiden hävittämisen rahoittamisesta.

53 Asetuksen N:o 717/96, sellaisena kuin se on muutettuna, 1 artiklan nojalla jäsenvaltioiden, muun muassa Alankomaiden kuningaskunnan, toimivaltaisilla viranomaisilla "on lupa" ostaa Yhdistyneessä kuningaskunnassa syntyneitä vasikoita, joita näille esitetään eläinten teurastustarkoituksessa kyseisen asetuksen mukaisesti.

54 Tämän säännöksen sanamuodosta seuraa vastakohtaispäättelyn perusteella, että kyseisillä viranomaisilla ei ollut enää lupaa ostaa asianomaisia vasikoita kansallisten korvaustoimenpiteiden nojalla siitä päivästä lähtien, josta asetusta N:o 717/96 oli sovellettava.

55 Siitä lähtien, kun yhteisö toteutti poikkeuksellisia naudanlihamarkkinoiden tukitoimenpiteitä asetuksen N:o 805/68 23 artiklan mukaisesti, jäsenvaltioiden alun perin direktiivin 90/425/ETY 8 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla toteuttamat korvaustoimenpiteet saattoivat olla ristiriidassa yhteisön säännösten kanssa, ja niiden voimassapitäminen olisi voinut vaikuttaa naudanliha-alan yhteisen markkinajärjestelyn moitteettomaan toimintaan.

56 Tässä tapauksessa Alankomaiden viranomaiset arvioivat Van den Borille maksettavan korvauksen määrän 19.4.1996. Tämä arviointi tehtiin ennen asetuksen N:o 717/96 voimaantuloa 20.4.1996, mikä tapahtui kyseisen asetuksen 7 artiklan mukaisesti sinä päivänä, jolloin se julkaistiin Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä. Kyseistä asetusta sovellettiin kuitenkin taannehtivasti 11.4.1996 lähtien sekä alkuperäisessä muodossaan että sellaisena kuin se on muutettuna, ja sitä oli näin ollen sovellettava vahvistettaessa Van den Borille maksettavan korvauksen määrä.

57 Kolmanteen kysymykseen on näin ollen vastattava, että vaikka jäsenvaltiolla oli toimivalta toteuttaa korvaustoimenpiteitä direktiivin 90/425/ETY 8 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla, oli yhteisön oikeuden ja erityisesti asetuksen N:o 717/96 vastaista vahvistaa kasvattajille maksettavan korvauksen määrä kansallisten säännösten perusteella siitä päivästä lähtien, josta kyseistä asetusta oli sovellettava.

Oikeudenkäyntikulut

58 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Alankomaiden hallitukselle ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut College van Beroep voor het bedrijfslevenin 27.10.1999 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Naudanliha-alan yhteiseen maatalouspolitiikkaan sovellettavia yhteisön säännöksiä on tulkittava niin, että sen jälkeen, kun oli saatu tietoa mahdollisesta yhteydestä naudan spongiformisen enkefalopatian (BSE) ja ihmisiä koskevan Creutzfeldt-Jakobin taudin välillä ja kun Yhdistyneessä kuningaskunnassa oli puhjennut naudan spongiformisen enkefalopatian aiheuttama kriisi, jäsenvaltiolla oli eläinlääkärin- ja kotieläinjalostustarkastuksista yhteisön sisäisessä tiettyjen elävien eläinten ja tuotteiden kaupassa 26 päivänä kesäkuuta 1990 annetun neuvoston direktiivin 90/425/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna eläinten terveyttä ja kansanterveyttä koskevista vaatimuksista sellaisten tuotteiden yhteisön sisäisessä kaupassa ja yhteisöön tuonnissa, joita eivät koske direktiivin 89/662/ETY ja, taudinaiheuttajien osalta, direktiivin 90/425/ETY liitteessä A olevassa I luvussa mainittujen

erityisten yhteisön säädösten kyseiset vaatimukset, 17 päivänä joulukuuta 1992 annetulla neuvoston direktiivillä 92/118/ETY, 8 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti oikeus

— määrätä Yhdistyneestä kuningaskunnasta tulleiden ja alueellaan olevien nuorten nautaeläinten teurastamisesta ja

— toteuttaa eläinten teurastustoimenpiteeseen liittyvä korvaustoimenpide, koska saattoi olla vakavia perusteita olettaa, että kasvattajat voisivat oikeudenmukaisen korvauksen puuttuessa salata omistamiensa eläinten alkuperän välttääkseen näiden teurastamisen ja tästä aiheutuvan taloudellisen tappion.

2) Vaikka jäsenvaltiolla oli toimivalta toteuttaa korvaustoimenpiteitä direktiivin 90/425/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 92/118/ETY, 8 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla, oli yhteisön oikeuden ja erityisesti poikkeuksellisten tukitoimenpiteiden käyttöönottamisesta Belgian, Ranskan ja Alankomaiden naudanlihamarkkinoilla 19 päivänä huhtikuuta 1996 annetun komission asetuksen (EY) N:o 717/96, sellaisena kuin se on muutettuna komission 7.5.1996 antamalla asetuksella N:o 841/96, vastaista vahvistaa kasvattajille maksettavan korvauksen määrä kansallisten säännösten perusteella siitä päivästä lähtien, josta kyseistä asetusta oli sovellettava.

Jann Edward La Pergola

Sevón Wathelet

Julistettiin Luxemburgissa 8 päivänä tammikuuta 2002.

R. Grass P. Jann

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja